

3. Льющенко Ю.Р. Шляхи запобігання конфліктів у студентському середовищі. *Наук. кер. Атаманчук Н.М. Тези 74-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Том 2. (Полтава, 25 квітня – 21 травня 2022 р.). Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. С. 170-171.*

4. Психологічні особливості міжособистісного спілкування підлітків. URL: https://otherreferats.allbest.ru/psychology/00248017_0.html

УДК 371.213.212.09

*Л.П. Клевака, к. пед. н, доц.
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

СЕНСОРНЕ ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЦІ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

Марія Монтессорі (1870–1952) – відома в Італії педагог і лікар, жінка-науковець, першою реалізувала ідеї дошкільного розвитку і вільного виховання, створила власну педагогічну систему, яка набула поширення в багатьох країнах світу, у тому числі і в Україні. Мету цієї педагогіки можна сформулювати таким чином: збудити в душі дитини людину, що дремає в ній. Монтессорі 45 років свого життя і діяльності присвятила організації будинків дитини, пропаганді наукової постановки справи суспільного виховання.

Ідея педагогіки і філософії Марії Монтессорі базується на філософських ідеях Жан-Жака Руссо, Іоганна Генріха Песталоцці, Фрідріха Фребеля, які завжди підкреслювали, що потенціал дитини може повністю розкриватися в умовах свободи і любові.

М. Монтессорі відкрила одну з важливих відзнак дитячого світу від дорослого – наявність так званих сенситивних (найбільш сприйнятливих) періодів сприйняття світу. Цих періодів декілька, і в дорослому віку вони вже ніколи не повторюються [1, с. 9]. Сенситивні періоди розвитку дитини – це ті періоди, коли розвивається певна ділянка мозку і, отже, саме в цей час потрібно створити навколо дитини таку середу, щоб вона сприяла розвитку навичок, пов'язаних з цією ділянкою [1, с. 10]. М. Монтессорі зауважує, що ранній і дошкільний вік є сенситивним для сенсорного розвитку.

Мета сенсорного розвитку – ознайомлення дітей із властивостями предметів навколишнього світу: формою, розміром, кольором, розташуванням у просторі, а також смаком, запахом, температурою та іншими. Водночас відбувається піднесення психічних процесів, розширення словникового запасу, розвиток естетичного, морального виховання. Сенсорний розвиток є основою для вивчення математики та

опанування письма [2, с. 120]. Свої погляди щодо сенсорного виховання М. Монтессорі виклала у праці «Метод Монтессорі» (1909). Ця книга стала відомою на теренах України під назвою «Будинок дитини. Метод наукової педагогіки».

Сенсорне виховання – це система педагогічних дій, послідовно спрямованих на формування прийомів душевного пізнання, удосконалення відчуття та сприймання [2, с. 121]. М. Монтессорі вважала, що знання не підкріплені чуттєвим досвідом, мають не стійкий характер та незрозумілий для дитини зміст. Саме тому, за методом М. Монтессорі сенсорний досвід дитина накопичує працюючи зі спеціально створеним дидактичним матеріалом.

Метою сенсорних дидактичних матеріалів є виховання й удосконалення відчуття: зору, слуху, смаку, нюху, тактильного, баричного і термічного відчуття. Розроблені М. Монтессорі сенсорні матеріали унікальні з позиції розвитку всіх сфер відчуття. Вони вчать слухати тишу й звуки, розрізняти кольори, форму, вагу предметів, якості матеріалів тощо. Диференційоване вдосконалення вміння усвідомлено сприймати такі відчуття дає дитині можливість сконцентруватися на якомусь одному з них. Матеріал сприяє зосередженню уваги на деякій ізольованій властивості предмета. Дитина вчиться керувати своїми емоціями та пізнавати світ у всьому розмаїтті [2, с. 122].

Задля здійснення сенсорного виховання, на думку М. Монтессорі, важливо організувати, спеціально створене середовище. Воно має бути змінним (залежати від інтересу дітей), бути передумовою реалізації дитиною можливостей власного розвитку через самостійну діяльність. Дидактичний матеріал для сенсорного розвитку дітей різного рівня складності Монтессорі вважала важливим чинником цього середовища. Дидактичні вправи з матеріалом повинні бути спрямовані на забезпечення розвитку сенсорних відчуттів та розширення їх спектру; концентрації уваги, активізації розумових дій дитини, координації рухів, розвитку м'язового апарату. Водночас, дидактичні вправи з матеріалом М. Монтессорі сприяють самовихованню. Це пов'язано з особливістю дидактичного матеріалу сенсорного спрямування: в ньому закладено контроль помилок. Вправляючись, дитина помічає свої помилки, а щоб виконати правильно завдання, вчиться надалі уникати неправильних рішень і дій. Під час роботи з матеріалом М. Монтессорі у дитини формуються такі якості як: самостійність, цілеспрямованість, організованість, охайність [3, с. 158-159].

Отже, повага до індивідуальності і свободи дитини під час сенсорного розвитку створює сприятливий ґрунт для розвитку таких якостей дитини як: здатність концентруватися на діяльності; самостійність; упевненість в собі; уміння спілкуватися; позитивна самооцінка; висока пізнавальна мотивація; уміння робити вибір виходячи зі своїх реальних потреб.

Література:

1. Акінішева І.П. Використання методики Марії Монтессорі у діяльності гувернера. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 21. С. 9-10.

2. Міленіна П. Сенсорний розвиток дитини дошкільного віку: сутність педагогічної технології М. Монтессорі. Вересень: науково-методичний, інформаційно-освітній журнал. 2020. Т.3. №1. С. 118-125.

3. Пушкар Н. Сенсорне виховання за методом М. Монтессорі. Здобутки молодих науковців: зб. мат. Всеукраїнської студентської конференції «Проблеми і перспективи розвитку освіти XXI століття» / [голов. ред. Комар О. А.; Умань, 2020. С. 157-159.

УДК 37.015.3

*Т. О. Куряча, магістрантка
факультету філології, психології та педагогіки
Національний університет “Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка”*

БУЛІНГ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СУТНІСТЬ ТА ФАЗИ РОЗВИТКУ

Насильство в освітньому середовищі має різний характер і природу. Воно може проявлятися як у формі одноразових, так і в вигляді систематичних дій. Але ці дії завжди завдають шкоди психічному та фізичному здоров'ю всіх учасників/учасниць цього процесу. Виявити випадки насильства в закладі освіти достатньо важко. Передусім тому, що насильство відбувається переважно в місцях, де відсутній контроль і нагляд дорослих. До того ж і потерпілий, і спостерігачі воліють не повідомляти нікого про випадок, щоб їх не вважали “ябедником/ябедницею” або через страх зізнаватись. Найнебезпечнішим є повторюваність випадків насильства в освітньому середовищі. Саме систематичні насильницькі дії є булінгом або цькуванням [1]. Будучи продовженням середньої освіти, вища може в якійсь мірі переймати проблеми першої. Це стосується і такого феномена групового існування людей як булінг.

Термін “булінг” походить від англійського слова “bully”, тобто “хуліган”, “забіяка”, “задира”. “Булінг – це діяння (дія або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого” [3].

Зазвичай булінг відбувається в таких місцях, де мінімальний контроль викладачів або він взагалі відсутній (найчастіше в коридорах, вбиральні, на сходах, в їдальні, роздягальні та інших місцях). Для булінгу характерно